

ปาฐกถาเรื่อง
ความมุ่งหมายแห่งการศึกษาสำหรับชาติของสยาม
ของ พระยาธรรมศักดิ์มนตรี

แสดงที่โรงเรียนกรุงเทพ ฯ คริสเตียนวิทยาลัย
ในการประชุมมิชชันประจำปีเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

—*~*~*~*—

คุณกร ท่านทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารับภาระอันหนักในการที่รับมาพูดด้วยเรื่องใหญ่ในเวลา
ราวชั่วโมงเดียว แต่ข้าพเจ้าจะลองพยายามทำความเข้าใจให้
ชัดเจนตามแต่จะทำได้ อันจะทำสิ่งใด เพื่อให้ได้ผลสมความปรารถนา
เป็นธรรมดาที่ ต้อง ตั้งความมุ่งหมายให้แก่ชัด ผลสำเร็จ เปรียบ
ด้วยเข้า ความมุ่งหมาย เปรียบด้วยการ เล็งให้ตรงทางไป ถูก เข้า
การมุ่งเข้าไปสู่ เข้าคือ ที่หมาย ถ้าเป็นหนทางใกล้และ สดวก
อาจเดินตัด ตรงและถึงได้ง่าย ถ้าเป็นหนทางไกลและไม่ สดวก
เช่นมีเครื่องกำบังกีดขวาง ทางที่มุ่งเดินก็ ชวนให้มีอาการ กวักแกว่ง
บางทีก็จำเป็น ต้อง อ้อมค้อม ลกเลี้ยวไป บ้าง แต่ การมุ่ง ฉะเพาะ
เข้า นั้น เป็นเครื่อง ช่วยให้ เลือก ทางไ้ ไกลที่สุดและ สดวกที่สุด
อาจถึงได้ ในเวลาเร็วที่สุด ดีกว่าที่ จะ ค่อยคุ่ม เดินไป ตามที่ ซึ่ง
นับว่า วกเวียน อ้อมค้อม ทวน กว่า จะ ถึง ก็ เสีย เวลา มาก เข้า

แห่ง การ ศึกษา นี้ เป็น เข้า อยู่ในหนทางไกล แลดู เกือบ สุก สายตา
 เหตุฉะนั้นไม่ว่า สำหรับ ประเทศใด การ ที่ จะ มุ่งหมาย จัด ให้ ได้
 ผล สำเร็จ หรือไกล เคียง กับ ความ ประสงค์ จึง ตก อยู่ในฐาน
 กวักแกว่ง วกวนไม่มาก ก็น้อย บางที อาจ เห็น เข้าผิด และ หมายถึง
 ผิดไปก็ได้ เพราะความไกล นั้นเอง ประเทศที่ จัด ที่หลัง ควรได้เปรียบ
 ใน ส่วน ที่ได้ เห็น แยก ทั้ง ผิด และ ถูก ของ ประเทศ ที่ จัด มา ก่อน จึง ควร
 เลือกลงทางได้ สดวกขึ้น และถึง ที่ หมายถึง เช่นเดียวกันได้ ในเวลา
 เร็ว กว่า แต่ถึง กระนั้น ก็ควร สำเนียงกว่า แม้เข้า นั้น จะ ตรง กัน หรือ
 ซ้ำว่า เป็น เข้า เดียวกัน แต่ นิติ ขรรม ของ ประเทศ ต่าง กัน กล่าวโดย
 ชุบมาว่า ทางที่ จะ ต้อง เกินไกล ไกลผิด กัน ภูมิประเทศ ที่ จะ
 เดินไป มี ลักษณะ ต่าง กัน ทั้งนี้ การ ที่ เอา อย่าง หรือ ถ้าย แยก กัน
 ตรง ๆ จึง มัก ใช้ ไม่ได้ ได้แต่ เป็น เครื่อง รู้ เสมอ เป็น ครู สำหรับ
 เตือนสติ และ ช่วย ให้ ง่าย เข้า ที่ ของ เขา ถูก แล้ว เรา จะ ได้ ถือเอา
 ที่ ของ เขา ผิด เรา จะ ได้ คอย ระวัง พุค อีกนัยหนึ่ง การ กระทำ ของ
 ประเทศใหม่โดย เหลียว แลดู แบบ อย่าง แห่ง ประเทศเก่า ๆ ควร เป็น ไป
 ในทาง ที่ แก่ ไซ้ไป จาก พื้นเดิม ของ ตน ไม่ใช่ เปลี่ยนไป จาก พื้นเดิม
 ของ ตน (Evolution ไม่ใช่ Revolution)

ลำดับนี้ จะ กล่าว ถึง ความมุ่งหมาย แห่ง การ ศึกษา ต่อไป แต่
 จะ กล่าว เป็นกลาง ก่อน ยังไม่ จะ เพาะ เจริญ สำหรับ ประเทศ สยาม
 หาก จะ ตาม ผู้ ปกครอง ที่ ส่ง เด็ก เข้า โรงเรียน ไม่ว่า ใน ประเทศใด ๆ
 คง จะ ได้ คำ คอบต่าง ๆ คือ ไป เรียน หนังสือบ้าง ไปหาวิชาความ

รูปร่าง ไปฝึกฝนให้เป็นคนดีบ้าง แต่เหล่านี้เป็นสามัญชน ไม่
ใช้ผู้ฝึกฝนในการศึกษา ในพวกที่ฝึกฝนในทางศึกษาเอง ก็ยังมี
ความเห็นแปลก ๆ กันเป็นลำดับมา คอกเตอร์ ยอนสัน ปราชญ์เก่า
ได้กล่าวไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๘ ว่า ความมุ่งหมาย แห่ง การ ศึกษา นั้น
ท่านเห็นไม่เป็นปัญหา ท่านเกลียดคทรอก และ ซอกทาง แห่ง การ ศึกษา
ตามความเห็น ของ ท่าน นั้น ผู้ใดเป็นผู้รอบรู้ และ ทรง จำ ภาษา และ
หนังสือกรีก และ ละตินแตกฉานแล้ว ผู้ นั้นเป็นผู้ ใ้รับ การ ศึกษา
สมบูรณ์แล้ว นับ ตั้งแต่ นักปราชญ์ ผู้ใดกล่าว เช่นนี้ มา จนกาล
ทุกวันนี้ การ ศึกษา ของโลกได้เดิน ต่อมาอีกไกล ต่อมา เปสตาลอซซี
ได้เป็นผู้ แรก ทดลอง วิธี สอน อย่าง ใหม่ ซึ่งได้บันดาลให้ ความ
มุ่งหมาย แห่ง การ ศึกษา ของโลก เริ่ม เปลี่ยนไปใน สัตวรรษ ต่อมา นั้น อีก
มากมาย ท่าน ผู้นี้ เห็น สำคัญ ใน การ ฝึกฝน จิตร์ ใจ มากกว่า การ
กรอกวิชาให้ ท่าน อาจารย์ เปสตาลอซซี นับว่า คน ใ้รับ การ ศึกษา
แล้ว ใ้ช่วย เป็นคนดี ชื่น เช่น นั้น ๆ หรือ ทำ ความดี ให้ปรากฏ อย่าง นั้น ๆ
ไม่ใช่ ใ้ช่วย มีความรู้ เพียง นั้น ๆ ความเห็น ของ นักปราชญ์ ไบรอน
ทั้ง สอง คน นี้ จึง ต่าง กัน คน ละ ทาง อย่าง ลุก ตุ่ม นาฬิกา ที่ ได้ แกว่ง ไป สุด
แรง แล้ว ใน ทุกวันนี้ ความเห็น ก็ ยังมี ต่าง ๆ กัน อยู่ เพราะ
นานา จิตต์ ใน คัพที่ ว่า การ ศึกษา นั้น เอง เข้าใจ ได้ ผิด ๆ กัน ถ้า จะ
ถือ อย่าง กว้าง แล้ว การ ศึกษา ของ คน เรา เริ่ม ต้น ตั้งแต่ เกิด จน ทราย เท่า

ชีวิตหาไม่ ถ้าจำกัด ณะเพาะ การศึกษาในโรงเรียน ก็ยังแล้วแต่จะ
 หมายความว่าตามพอใจ บางคนถือเอาอาชีพะ เป็น สำคัญ ก็มุ่ง
 ให้การศึกษาเป็นไป เพื่อให้ผู้เล่าเรียนได้วิชาอาชีพ ถ้าโรงเรียน
 ฝึกหัด นักเรียนให้เป็นเสมียนไม่ได้ ให้เป็น ช่างหาไม้ได้ ให้เป็น
 พ่อค้าไม้ได้ ก็ติเตียนเขา บางคนไปอีกทางหนึ่งทีเดียว ถ้าไม่ได้
 เรียนรู้ และ ทรง จำคัมภีร์ต่าง ๆ แดก ฉานก็ไม่ยอม นับว่า เป็นผู้ มี ภูมิ รู้
 แท้จริง ความมุ่งหมายในการ ศึกษาที่มีความเห็น แผลก ๆ กัน
 ไปนั้นมัก เกิด แก่ ทัศน หนี ต่าง ๆ กัน บางทีก็ดูทาง อาชีพ บางที
 ประสงค์ความรู้ บางทีประสงค์ทาง จรรยา บางทีพิจารณา ทาง สมาคม

ความ มุ่งหมาย ทาง อาชีพ

ทัศน หนี ทาง อาชีพ นี้มี หน้า หนัก มากใน ส่วน ที่ คน เรา ทุกคน เกิด
 มาแล้ว ต้อง มี หน้า ที่ ทำ งาน อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง หน้า ที่ นั้น เอง เป็น
 อาชีพ ด้วย ถ้า การ ศึกษา หัก ให้ บุตร สามารถ ใน การ งาน ของ บิดา
 ได้ ก็ ยิ่ง ชั้น กว่า บิดา ความ มุ่ง หมาย ใน ทาง นี้ ก็ เป็น อัน ได้ ผล สำคัญ
 ที่ เกี่ยว แต่ อาชีพ ของ คน เรา ยาก ที่ จะ กำหนด แน่ ลง ไป ได้ ใน ขณะ
 เมื่อ อายุ ยัง น้อย แม้ เมื่อ เติบ ใหญ่ แล้ว มี อาชีพ แล้ว ไม่ เหมาะ
 เปลี่ยน เป็น อย่าง อื่น ไป ก็ มี มาก การ ศึกษา สำหรับ ประเทศ บ้าน
 เมือง ใน สมัย นี้ ต้อง การ ให้ ทัว หน้า คน ที่ ได้ เรียน น้อย ปี ต้อง ออก
 ทำ การ งาน มี จำนวน มาก ที่ สุด คน จำ พวก นี้ ออก จาก โรงเรียน แต่
 อายุ ยัง ไม่ ถึง เวลา ที่ จะ เรียน กิจ การ สำหรับ เบื้อง หน้า เมื่อ อายุ น้อย

ร่างกายก็ย่อมอ่อนแอ อาชีพ สำหรับคนชั้นนี้ ต้อง การใช้ กำลัง
มาก นี้ เป็นความขัดข้อง อย่างหนึ่ง อีก อย่างหนึ่ง การ หาเลี้ยงชีพ
เป็นแต่ ส่วนหนึ่ง ของ การยังชีวิตให้ เป็นไป ที่ ตลอด ความ เป็นไป ใน
โลก นี้ เป็นอนิจจัง แต่ เติมไป ด้วย ความสุข และ ความทุกข์ เกี่ยว
ข้อง พัน ละเอียด อยู่ ทั่วไป เกิด ที่ เรา ฝึกหัด เมื่อ โต ขึ้น จะ ต้อง รู้ จัก
ประสบ สุข และ ทุกข์ เหล่า นี้ เหตุ ฉะนั้น จะ เพียง แต่ ให้ ความรู้ ใน
ทาง อาชีพ เท่านั้น ไม่พอ การ ศึกษา ของ เด็ก จำ จะ ต้อง กว้าง ขวาง กว่า นั้น
คือ ให้ ตลอด ไป ถึง การ รู้ จัก รักษา ตัว ให้ ถูก ต้อง เหมาะ ภาล เทศ และ
บุคคล ings หลาย ซึ่ง ตน มี เกี่ยว ข้อง อยู่ เป็น ส่วน หนึ่ง ด้วย ตรง นี้ ทำ
ให้ นึก ถึง คำ ของ พระ สุนทร ไหวหาร (ภู่) ที่ กล่าว ไว้ ว่า “รู้ อะไร ก็
ไม่ สู้ รู้ วิชา รู้ รักษา ตัว รอด เป็น ยศ ดี” ควร จะ หมาย ความ อย่าง
ที่ ว่า นี้ หนึ่ง การ ศึกษา ที่ มุ่ง ฉะเพาะ อาชีพ ชวน ให้ แคบ ไม่ เหมาะ
แก่ สมัย ซึ่ง กำลัง เจริญ กิจการ ทุก อย่าง ใน สมัย นี้ ต้องการ ความ คิด ความ
ก้าว หน้า ถ้า การ เรียน แคบ การ งาน ที่ จะ ทำ ต่อ ไป จะ สู้ ที่ เขา
เรียน กว้าง ขวาง กว่า ได้ หรือ เหตุ ฉะนั้น การ มุ่ง ฉะเพาะ อาชีพ จึง ใช้
ไม่ได้ นัย ว่า เป็น แต่ ส่วน หนึ่ง แห่ง การ ศึกษา เท่านั้น

ความมุ่งหมาย ทาง วิชา ปลูก สติ บัญญา

การ มุ่ง เพื่อให้ ได้ วิชา ปลูก สติ บัญญา ก็ เป็น แต่ ส่วน หนึ่ง แห่ง
การ ศึกษา ings หมด เช่น เดียว กัน วิชา กลาง ๆ ที่ จะ ให้ เกิด ประโยชน์
ต้อง เป็น วิชา ที่ รู้ แยก ฉาน ถ้า รู้ เพียง ฐ ๆ ปลา ๆ กลับ จะ ให้ โทษ

มีภาสิตฝรั่งว่า “รู้ น้อย มีอันตราย มาก” กับ คำ กล่าว อีก อย่าง
 หนึ่งว่า “คนเรา ยิ่ง มีความรู้ มาก ยิ่ง รู้สึก ว่า ตัวรู้ น้อย” อธิบาย
 ว่า วิชา ในโลก นี้ ทั้ง ที่ มนุษย์ รู้ แล้ว และ ยัง ไม่ รู้ มี มาก มาก ยิ่ง เรียน
 ลึก ซึ้ง เข้า ก็ ยิ่ง ชวน ให้ เห็น ความ กว้าง ขวาง ไม่มี ที่ สิ้น สุด คล้าย
 กับ แล่น เรือ จาก ปาก อ่าว ออก มหาสมุทร เมื่อ อยู่ใน ที่ แคบ ยัง แล เห็น
 ผึ้ง ยิ่ง ออก ลึก ผึ้ง ก็ ยิ่ง แล คุง ไกล ภาสิต ของ เรา ที่ ว่า “กบ ใน รอย
 เท้า โค” และ “คางคก ใน กระจา ครอบ” ก็ หมายความว่า เช่น เดียว กัน
 คือ รู้ น้อย ไม่ แล เห็น อะไร ลึก ซึ้ง คุง อะไร มัน ง่าย ไป หหมด จึง ชวน ให้
 ผิด พลาด ใ้ ง่าย เป็น อันตราย แก่ การงาน แล้ว และ ชวน ให้ ช่น ว่า
 “รู้ มาก ยาก นาน ทำให้ รู้ น้อย พลอย ไร้ คาญ” การ เรียน วิชา ไม่ ว่า วิชา
 ไ้ ให้ ลึก ซึ้ง นั้น มิ ใ้ จะ เรียน ไ้ ทุกคน ไป เมื่อไร ใน สมัย โบราณ การ
 ศึกษ า เล่า เรียน เป็น กิจ สำหรับ คน ขาง จำพวก เท่านั้น แต่ ใน สมัย นี้
 การ ศึกษ า เป็น สิ่ง จำ เป็น สำหรับ คน ทั่ว หน้า ทั้ง หญิง และ ชาย ที่ จะ
 หัด คน ให้ เป็น นัก ปราช ญ์ ราช ย์ เติต ไป หหมด นั้น ไม่ ไ้ ต้อง ขาก ทาง
 ให้ คน ทุก คน ไ้ ศึกษ า เพียง สมควร แก่ อั้ ตภาพ เพื่อ ให้ ประเทศ ทั้ง
 ประเทศ เจริญ ช่น คน ทุก คน เรียน พอ ควร แก่ อั้ ตภาพ แล้ว แสวง หา
 ความรู้ ใน กิจการ ของ ตน ต่อ ไป ตาม ที่ ไ้ มี แล้ว เกิด แล้ ใน
 ประเทศ ของ ตน ๆ จึง จะ เป็น ผู้ ทำ งาน ไ้ ดี ช่น กว่า คน เก่า ทุก วัน
 นี้ ใคร จะ รู้ เอง คิด เอง ทุก อย่าง ไป ้วย ไม่ ยาว พอ บรรว นิง ผู้ เป็น กวี
 เอก กล่าว ไว้ ว่า “อย่า สร้าง ญัก ญ์ สร้าง เทวตา อีก เลย จง

พยายามยกคนทั้งชาติให้สูงขึ้นเถิด” นี้เป็นคติสำหรับการศึกษาสมัยนี้ ถ้าได้ยกชาติให้เจริญขึ้นแล้ว ผู้วิเศษต่างๆ เหล่านี้ก็ต้องเกิดขึ้นเองไม่ไปไหนเสีย การมุ่งให้แต่วิชาปลูกปัญญาสำหรับให้คนเป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิต ถ้าถือเป็นข้อใหญ่ย่อมนชวนให้ละเลยวิชาฝ่ายอาชีพ การศึกษาเช่นนี้ไม่ใช่ทางที่จะให้ชาติแข่งขันกับชาติอื่นได้ ในสมัยซึ่งการค้าขายติดต่อกำลังเจริญเช่นสมัยปัจจุบันนี้ แต่ถ้าไปหลงผิดไปทาง การสั่งสอนวิชาอาชีพเป็นสำคัญ ละเลยวิชาอื่นๆ เสีย ก็เท่ากับทำสถิติปัญญาของคนให้เสื่อมทรามลง วิชาอาชีพกับวิชาปลูกสถิติปัญญา จึงเป็นของคู่กันที่จำต้องอาศัยกันและกัน แท้จริงอาศัยความมุ่งหมายในทางอาชีพ กับความมุ่งหมายในทางวิชาปลูกสถิติปัญญา ทั้งสองอย่างนี้รวมเข้าด้วยกัน จึงได้หลักแห่ง “การศึกษาสำหรับชาติ” ที่จะให้คนทั่วหน้าได้มีความรู้พอสมควรแก่อัตภาพของตนๆ ยกชาติให้สูงขึ้น คือสู่ความเจริญ หลักการศึกษาสำหรับชาติทั้งสองอย่างนี้ คือ

(๑) ขยายวิชากลางที่เรียกว่า สามัญศึกษา ให้สูงขึ้น เพื่อชักคนให้เกิดสถิติปัญญามากขึ้นด้วยอาศัยความรู้กว้างๆ นั้น

(๒) ให้วิชาเฉพาะสำหรับเป็นทางหาเลี้ยงชีพ ที่เรียกว่า วิชาวิสามัญศึกษา สำหรับชักคนให้เป็นผู้สามารถในกิจการซึ่งเป็นอาชีพของตนๆ ต่อไป

หลักการศึกษาลำหรับชาติทั้งนี้ แผลงเกิดแต่ความมุ่งหมาย ทั้งสองสถานดังกล่าวแล้วข้างต้น รวมเข้าด้วยกัน

ความมุ่งหมายในทางจรรยา

ความมุ่งหมายในทางจรรยา เป็นสิ่งที่จำเป็นโดยไม่มีข้อยกเว้น คนมีวิชาพร้อมทั้งสติปัญญาแล้วเสมอด้วยมีอาวุธอันคมกล้า อาวุธคมอยู่ในมือใคร ๆ ย่อมใช้ทำอันตรายได้มาก อธิบายเท่านี้ก็พอเห็นชัดได้แล้วว่า การศึกษาที่จะให้สมบูรณ์ ต้องมุ่งทางจรรยาด้วยอีกทางหนึ่ง อริสโตเติล นักปราชญ์โบราณได้กล่าวไว้สองพันปีกว่ามาแล้วว่า “ที่หมายแห่งการศึกษา คือ ความชอบธรรมอันสืบในทางจรรยา” และต่อมาภายหลังระหว่าง พ. ศ. ๒๓๑๙ กับ ๒๓๘๔ แฮบาร์ต นักปราชญ์สำคัญในทางศึกษาได้ อธิบายว่า “จรรยา คือ ผลแห่งความมีใจดี ๆ นั่นคือความดีนั้นของบุคคลว่าตนเป็นผู้หนึ่งซึ่งอยู่ในข่ายของธรรมที่ครอบครองโลก” นักการศึกษาทั้งปวงจึงเป็นอันรับรองคำอธิบายนั้นว่า เป็นยุติ อันนี้ก็ตรงกับพระพุทธทวณะที่สั่งสอนให้มนุษย์มีศีริโอตตัยปปรระพฤติ ตนเป็นคนมีศีล มีธรรม และตรงกับพระบรมราชาโศวาทแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราที่ให้หัดคนให้เป็นมนุษย์นั้นเอง

ความมุ่งหมายในทางบำรุงร่างกาย

การบำรุงร่างกาย เป็นสำคัญส่วนหนึ่ง ซึ่งนักการศึกษาจะลืมเสียไม่ได้ ร่างกายเป็นเรือนของจิตรใจ ถ้าร่างกายอ่อนแอหรือไม่ปรกติ จิตรใจก็จะต้องร่วงโรยไปด้วย ที่ตรงกันข้าม ถ้า

ร่างกาย บริบูรณ์ แข็งแรง จิตใจ ก็ย่อม มีกำลัง และ อุดหนุน ได้ มาก
ขึ้น พิจารณา ใน ส่วนบุคคล เห็นความสำคัญ แห่ง การ ที่มี ร่าง กาย
บริบูรณ์ เป็น ประกิติ ฉันใด เมื่อ พิจารณา โดย ทัวทั้ง ประเทศ และ ชาติ
ก็ย่อม เห็นความสำคัญ ใน ส่วน ที่มี ผู้คน แข็งแรง ประกอบ ด้วย กำลัง วังชา
ฉันนั้น เหตุฉะนั้น สำหรับ ประโยชน์ แห่ง การ ศึกษา ของ ชาติ จึงควร
มุ่งหมาย เพื่อ บำรุง ร่าง กาย ของ คน ทั้ง หลาย ชาย หญิง ให้ แข็งแรง
ปราศ จาก โรค ภัย เครื่อง บั่น ทอน กำลัง และ อายุ สัตว์ กิติ พืช กิติ
จะ บำรุง พันธุ์ ให้ เจริญ ขึ้น หรือ ละเลย ทอด ทิ้ง ให้ เสื่อม โทรม ลง ได้
เช่นกัน มีโรค หลาย อย่าง ที่ เปน มรฎก ถ้า บิคามารดา เปน แล้ว ก็ อาจ
ติด ต่อ ถึง บุตร ได้ เช่น วรรณโรค เปน ต้น นอกจาก นี้ ได้ ปรากฏ ใน
วิชา ใหม่ ๆ ว่า โรค ทั้ง หลาย มี ทั่วยาธิ เปน แตน เกิด ทั่วยาธิ เหล่า นี้ อยู่
ใน อากาศ ข้าง ตาม แผ่นดิน ข้าง ใน น้ำ ข้าง มี พิษ มาก และ น้อย
ผิด ๆ กัน เมื่อ เข้า สู่ ร่าง กาย เรา ได้ แม้ เลือด ของ เรา มี กำลัง มาก
ก็ ต่อ สู่ และ ใต้ ชัยชนะ แก่ ทั่วยาธิ นั้น ๆ แม้ เลือด ของ เรา อ่อน กำลัง
ทั่วยาธิ มี ชัย ก็ เจริญ ขึ้น ใน ร่าง กาย บาง อย่าง มี จำนวน ทวีคูณ ได้
รวดเร็ว ทำให้ ร่าง กาย เรา ทรุด โทรม และ เกิด โรค มาก ขึ้น เหตุ
ฉะนั้น การ บำรุง ร่าง กาย ให้ แข็งแรง เปน ประกิติ อยู่ ตั้งแต่ ปฐมวัย ตลอด
จน มัชฌิมวัย บัณฑิตมวัย จึง เปน การ สำคัญ ยิ่ง นึก เปน เหตุ ที่ จะ
ให้ อายุ ยืน และ ไม่ ทุพพลภาพ เร็ว ถ้า ใคร ไม่ รู้ จัก บำรุง ร่าง กาย โดย

ไม่ออกกำลังกาย ไม่ระวังอาหาร การกินพอ ไม่เอาใจใส่ในเรื่อง
 อากาศ เรื่องหลับนอน เรื่องอุจจาระปัสสาวะพอ ร่างกายของผู้นั้น
 ก็อ่อนแอ แก่เร็ว ชีวีโรค และลงปลายก็อายุสั้น คนที่รู้จัก
 บริหารร่างกาย คือบำรุงกำลังด้วย การออกกำลังกาย เป็นปกติ ด้วย
 การระวัง กินอยู่หลับนอนให้พอดี และด้วยการแสวงอากาศที่แจ่ม
 ที่บริสุทธิ์ อยู่เสมอ ถ้าทำได้เป็นปกติก็ไม่จำเป็นต้องใช้ ไม่น่าจะต้อง
 ใช้หยูกยา ๆ นั้นสำหรับใช้แก้เมื่อเกิดโรคขึ้นแล้ว วิธีบริหารร่าง
 กายเป็นเครื่องกันไม่ให้เกิดโรคได้ การกันไว้ไม่ให้โรคเกิดดีกว่า
 ปล่อยให้เกิดโรคเสียแล้วจึงแก้ การศึกษาสำหรับชาติมุ่งหมาย
 จะฝึกหัดให้คนทั้งหลาย ชาย หญิง รู้จักบำรุงร่างกาย เช่นนี้ ชาติจะ
 ไ้รุ่งเรืองด้วยกำลังวังชา เป็นเครื่องสะดวกแก่การใช้สติปัญญา
 สามารถทั่วไป เหตุฉะนั้นโรงเรียนทุกโรงเรียน ควรจัดการให้ทุกคน
 มีส่วนในพลศึกษา คือการเล่นที่ออกกำลังกายต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่
 คนที่ชอบเล่นเท่านั้น ถึงคนที่ไม่ชอบเล่นก็ต้องให้มีเวลา ผลัดเปลี่ยน
 กันออกกำลังกาย มาก น้อย ตามสมควรแก่กำลังกายทุกคนไป

ความมุ่งหมายในทางสมาคม

ความมุ่งหมายทางสมาคม ก็ไม่สู้แปลกกับ ความมุ่งหมาย
 ทางจรรยา คำทั้งคู่นี้ใกล้เคียงกันมาก คนเราจะยังชีวิตอยู่ได้หรือ
 จะอบรมตนให้ดีได้แต่ลำพังตน โดยไม่ได้รับมิตรจิตร์จากผู้อื่นไม่ได้
 เป็นอันขาด เหตุฉะนั้นคนเราจะมี จรรยาสำหรับเฉพาะตัวไม่ได้

ต้องมีจรรยาสำหรับเกี่ยวข้องกับผู้อื่น พระบรมราชาบาทในปลุกใจ
เสื่อป่า ท่านสอนให้คิดถึงผู้อื่นก่อนตน ให้คิดถึงประโยชน์ของคณะ
เป็นสำคัญกว่าประโยชน์ตน ผลแห่งจรรยาดีของบุคคล คือผลที่
ปรากฏเป็นคุณแก่คนอื่น ๆ ความมุ่งหมายในทางสมาคมนี้ นับเป็น
รวมยอดของความมุ่งหมายในทางอาชีพ ในทางวิชา ปลุกสติปัญญา
ในทางจรรยา และในทางบำรุงร่างกายรวมกัน บุคคลทุกคนไม่ว่า
ในหมู่ใดคณะใดสมาคมใด ที่จะเรียกได้ว่าเป็นผู้มีการศึกษาพร้อม
แล้ว ควรประกอบด้วยคุณสามประการดังนี้คือ

(๑) เป็นผู้มีกำลังและความรู้ อัจฉริยะเชิงชีพของตนได้
ไม่ต้องเป็นกาฝากอาศัย เกาะกินกำลังของผู้อื่นให้ เป็นเครื่องรำคาญ
ของเขา

(๒) เป็นผู้มีสติปัญญาความรู้พอสมควร เพื่อเข้าใจโลก
และพอจะรู้จักมีสันติสุขเป็นเครื่องนำมา แห่งความสุขของตน และ
ของคณะได้

(๓) เป็นผู้มีจรรยาดี ตั้งตนอยู่ในขอบประเพณี เพื่อไม่
ให้เป็นที่ขัดขวางแก่ความเจริญอันดีของหมู่คณะ และเป็นคนแก่
หมู่คณะ

ปัญหาของเราที่ว่า การศึกษาควร จะตั้งความมุ่งหมายอย่างไร
นี้ จึงตอบได้ว่า ต้องมุ่งหมายในทางสมาคมซึ่งจำแนกเป็น

(๑) ให้มีวิชาอาชีพ

(๒) ให้มีวิชาที่ปลูกสติปัญญา

(๓) ให้มีจรรยาดี

(๔) ให้รู้จักบำรุงร่างกายให้เข็นปรกติอยู่

สรุปรวมเป็นความสั้น ๆ ตามพระบรมราโชวาทว่า หัดให้เข็นมนุษย์
 กล่าวโดย พระเพาะ ประเทศ สยาม ความมุ่งหมายในการที่
 จะจัดการศึกษาสำหรับ ประเทศ ก็ไม่ผิดไป จากที่ ได้ พรรณนา มาแล้ว
 เพราะผล สำเร็จ คือ เข้า ที่ หมายถึง แห่ง การ ศึกษา ทั่วโลก ย่อมไม่
 มีผิดเพี้ยนกัน จะ ต่าง กัน ก็ แต่ วิธี ดำเนิน การ ให้ เหมาะ แก่ นิติธรรม
 ของ ประเทศ ดังได้ กล่าว แต่ ข้าง ต้น เท่านั้น ประเทศ สยาม ต้อง
 จัดโรงเรียนเป็น ประถม มัธยม อุดม เป็น ชั้น เป็น ประเภท เป็นโรงเรียน
 ใน กว้าง โรงเรียนใน ข้าง จันต ชนบท โรงเรียนรัฐบาล ประชาบาล และ
 บุคคล เพื่อ ยัง ความ มุ่งหมาย แห่ง การ ศึกษา ของ ชาติ ให้ สำเร็จ โดย
 กว้าง ขวาง ทำนอง เทียบ กับ ของ หนานา ประเทศ ที่ เจริญ กรมศึกษา
 ธิการ ซึ่ง เป็น เจ้า หน้า ที่ ของ รัฐบาล เป็น ผู้ ออกแบบ แผน ตรวจตรา
 ให้ การ ศึกษา ใน โรงเรียน ทุก ประเภท ทั่ว พระราช อาณาจักร เป็น ไป
 ถูกต้อง ตาม ความ มุ่งหมาย กุญแจ ของ จักร์ อินใหญ่ โต ซึ่ง อาศรัย ทั่ว จักร์
 น้อย ๆ หลาย อัน หลาย ชนิด ติด ต่อ คุ่มกัน เข้า เป็น กำลัง ทำ ความ
 สำเร็จ ได้ อย่าง หนึ่ง วิธี จัด การ ศึกษา อย่าง ไร เพื่อ ดำเนิน จาก
 ทัศนีย์ ที่ ได้ ตั้ง เป็น ข้อ มุ่งไว้ แล้ว ให้ ถึง ผล สำเร็จ คือ เข้า ไม่ได้
 อยู่ใน เขต ร์ ของ เรื่อง นี้ เป็น อีก เรื่อง หนึ่ง ต่าง หาก จึง ของ ดไว้
 ไม่ กล่าว ขอ ประารภ เพียง ข้อ ซึ่ง ควร ใส่ ใจ ไว้ ทั่ว กัน ใน บรรดา พวก

เราผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง กับ “ การศึกษาแห่งชาติ ” ของสยาม

ประเทศสยามในระหว่าง ๕๐ ปี มาแล้ว ก็เกี่ยวข้องนี้ผิดกันไกล
รถไฟ เรือไฟ เรือยนต์ โทรเลข โทรศัพท์ ไปรษณีย์ หนังสือพิมพ์
ทางไป มา ติดต่อกับ นานา ประเทศ เหล่านี้ได้ทำให้การ ทั้งหลาย
เปลี่ยนแปลงไปเป็นคนละรูป ถ้า จะ ดู ตัวอย่างในเวลา นี้ จง ดู
กรุงเทพ ฯ กับ ตำบลบ้านป่าเมืองคอน ประเทศสยาม ทั้ง ประเทศ
ได้เปลี่ยนแปลงมาแล้วฉันใด ตำบลบ้านป่าเมืองคอน ก็ จะ ต้อง เปลี่ยน
ไปในภายหน้าฉันนั้น ความประสพวิชาใหม่ และ ความคิด ประดิษฐ์
ทำเครื่องจักรกลไก นำเอากำลัง แห่ง สภาพ มาใช้เป็น ประโยชน์
แทนกำลัง คนกำลัง สัตว์ ที่ได้ รุ่งเรือง แพร่หลาย ขึ้นในระหว่าง
สัตว์วรรษ หลัง นั้น ได้กระทำให้ ชีวิต ของ มนุษย์ ประณีต สุขุม มาก
ขึ้น ได้กระทำให้ โลก แคบเข้า แต่ได้กระทำให้ มนุษย์ กว้างขวางขึ้น
เท่านี้ก็ พอ จะ เห็นได้แล้วว่า การฝึกหัด มนุษย์ ซึ่ง เรียกว่า การ ศึกษา
นั้น อะไร ที่แต่ก่อน พอแก่ ความประสงค์ แล้ว มา บัดนี้ หา พอไม่
การศึกษา จำ จะต้อง เตรียมคนให้ กว้าง ขวางและ ประณีต ยิ่ง ขึ้นตาม
ความเป็นไป ของ สมัย ที่ได้ เปลี่ยนไปเป็นอัน มาก ทุก วัน นี้ถ้า จะ
ตรวจดู ทั้งใน สหกรณ์รัฐ อเมริกา และ ยุโรป ย่อม จะ ปรากฏว่า การ
ศึกษา สำหรับ หมู่คณะในอดีตกาลได้ เปลี่ยน รูปเป็น การ ศึกษาสำหรับ
ชาติ ทั่วไป ทุกหนทุกแห่ง (คือที่ ท่าน กวี ยราวงได้ แนะนำไว้ว่า
'อย่าให้สร้าง ยักษ์ และ เทวดา เลย จง ตั้งหน้า เผอิญชาติให้ สูง ขึ้น
เถิด' นั้นเอง) การศึกษา สำหรับชาตินี้เอง เป็นวิธีที่ จะ ยก

ชาติให้สูงขึ้น เป็นต้นเหตุแห่งความเจริญอื่น ๆ ซึ่งต้องเกิด
 เป็นเงาตามตัว เพราะคนเจริญ บ้านเมืองก็ต้องเจริญด้วย เหตุ
 ฉะนั้น ประเทศที่เจริญ จึงได้ลงทุนในการจัดการศึกษาสำหรับชาติ
 เป็นส่วนมาก การศึกษาในสมัยนี้โรงเรียนเป็นเครื่องมือของรัฐบาล
 ในการอบรมพลเมืองให้ได้รูปตามปรารถนา ด้วยอำนาจแห่งการ
 ศึกษาสำหรับชาติ ใครจะต้องเกิดมาสำหรับเป็นโจร คือหมาย
 ความว่าคนที่ไม่เหลือแก่นจริง ๆ แล้วเป็นโจรไปไม่ได้ การศึกษา
 ในเมืองไทย ยังไม่เป็นการศึกษาสำหรับชาติ เราพยายามตั้งรูป
 ให้เป็นเช่นนั้น แต่การยังไม่แพร่หลายถึงได้เรียนทั่วหน้ากัน
 เด็กชายที่เข้าโรงเรียนแล้ว ในเวลานี้เป็นส่วนน้อยเต็มที นับได้
 ร้อยละ ๑๘,๓ ของจำนวนเด็กชายอายุในระหว่างเล่าเรียนทั้งหมด
 แต่จำนวนนี้ไม่แน่ เพราะโรงเรียนที่ยังไม่บอกทะเบียนบัญชีก็มี
 มาก ในประเทศญี่ปุ่นซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับเรา จำนวนเด็กชาย
 เข้าเล่าเรียนอยู่ได้ถึง ร้อยละ ๙๘,๗๔ สูงมาก การศึกษาสำหรับ
 หญิงของเรา ยิ่งน้อยจ้อยจนเกือบจะนับว่ายังไม่ได้จัดเลยก็ได้

การศึกษาสำหรับผู้หญิง ย่อมรับรองกันทั่วไปแล้วว่า เป็น
 ส่วนสำคัญมาก ถ้านึกถึงว่า ผู้หญิงเป็นแม่ และแม่มีหน้าที่
 ฝึกหัดลูกมากกว่าพ่อ แล้วนึกอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้หญิงป่าเถื่อนและ
 ไม่แน่นอนยิ่งกว่าผู้ชาย (ข้าพเจ้าขออธิบายต่อผู้หญิงในการที่
 กล่าวเช่นนั้น แต่ผู้หญิงที่ยังปราศจากการศึกษาโดยปรกติขึ้นชื่ออยู่
 ว่าเป็นเช่นนั้นจริง ๆ ที่ได้เล่าเรียนดีแล้วไม่มีข้อติ บางคนกลับดี

กว่าผู้ ชายใน ชูานะ เสมอ กัน เสีย อีก) เช่นนี้ การ ศึกษา สำหรับ ผู้
หญิง จะไม่ สำคัญ ใดๆ ได้ การ ศึกษา สำหรับ ชาติ อบรม เต็ก
หญิง เต็กชาย ประกอบ ด้ว การ อบรม ช่าง บ้าน คือ ฝึก สอน ใน สิ่ง ที่ บิคา
มารดา ไม่ สามารถ ฝึก สอน ถ้า ประเทศ ไค การ อบรม ช่าง บ้าน แข็งแรง ที
และ เบน ไป ถูก ต้อง การ อบรม ฝ้าย โรง เรียน ก็ ได้ กำลัง มาก ประเทศ
ไค บ้าน มี การ อบรม น้อย หรือ อบรม ไป ใน ทาง ผิด การ ศึกษา สำหรับ
ประเทศ นั้น หนัก แรง และ ได้ ผล หย่ อลง อาศรัย เหตุ ที่ การ ศึกษา
ช่าง บ้าน ด้ว ทาง โรง เรียน เกี่ยว ข้อง ซึ่ง กัน และ กัน ทั้ง นี้ การ ศึกษา
สำหรับ ชาติ จึง เกิด มี หน้า ที่ ทำ อูระ ฝ้าย บ้าน (ใต้ แก่ โรง เรียน
นัก เรียน กิณ อยู่ ประจำ) และ ชัก จูง การ อบรม ช่าง บ้าน ให้ เจริญ ขึ้น
ประเทศ สยาม ตก อยู่ ใน ชูานะ เช่นนี้ แต่ เบน อาภัพ ที่ จะ จัก ให้ รวด เร็ว
ไม่ ได้ เพราะ กำลัง น้อย น้อย ทั้ง กำลัง คน และ กำลัง ทุน เรา ต้อง
พยายาม ทำ ให้ มาก ที่ สุด ที่ เรา จะ ทำ ได้

ข้าพเจ้า ขอ ชัก จูง ครูบา อาจารย์ ทั้ง หลาย และ ผู้ ที่ เกี่ยว ข้อง
ด้ว การ ศึกษา ให้ ช่วย กัน เบน มือ ให้ เข้าใจ ความ มุ่งหมาย ตรง กัน
จะ ได้ ทำ ถูก และ ได้ ประโยชน์ มาก การ ศึกษา นี้ มี ได้ ทั้ง ฝ้าย คุณ
และ ฝ้าย โทษ เรา ต้อง พยายาม เจริญ คุณ และ ระวัง โทษ เมื่อ มาก
แรง ด้ว กัน เรา ก็ จะ ประสพ ที่ หมาย ของ เรา เร็ว เข้า เมื่อ ทุน ของ
รัฐบาล ไม่ พอ ได้ ทุน ของ มหาชน ช่วย เหลือ มาก ขึ้น เรา ก็ อาจ ทัน
เทียบ ประเทศ ไค ได้ เหมือน กัน ไม่ว่า ประเทศ ไค การ ศึกษา อัน เบน
สาธารณ ประโยชน์ เบน การ ฝึก ฝน ชาติ ย่อม ได้ รับ ความ ช่วย เหลือ

ของ มหาชน เปน กำลัง ส่วนใหญ่ ทั้ง นั้น ประเทศ ของ เรา ก็มี ผู้ ศรัทธา ใน ทาง นี้ หนา ตามาก ขึ้น ทุก วัน แล้ว นัย เปน ว่า เรา ได้ เกิด เข้า ทาง ถูก แล้ว เรา จง ชวน กัน สว ก้าว เกิด ให้ ถึง เร็ว เข้า เกิด ความ จำ เปน มี เร่ง รัศ อยู่ ด้วย เหมือน กัน

สัทธิ ของ การ ศึกษา

การ เลือก พันธุ์ ประสม สัตว์ หรือ เพาะ ปลูก ผลไม้ ย่อม ต้อง เลือก หา พันธุ์ ที่ งาม ผล ที่ ได้ จึง จะ พอใจ บุคคล ทั้ง หลาย ก็ เช่น เดียว กัน เมื่อ กำเนิด จาก ตระกูล บิฑามารคา บริสุทธิ (บริสุทธิ คือ คน ที่ ปราศ จาก โรคภัย) ผู้ นั้น ก็ นัย ว่า เกิด มา มี ร่างกาย และ จิต ใจ บริสุทธิ และ ถ้า ได้ รับ เลี้ยง ฟู อบรม ให้ ถูก ต้อง ตาม ธรรมดา แล้ว ไม่ ต้อง สงสัย เลย ว่า บุคคล เช่น นี้ จะ ไม่มี เซาวน์ และ ความ สามารถ ที่

เพราะ ฉะนั้น เด็ก ที่ จะ รับ การ ศึกษา ได้ ดี ก็ ต้อง อาศัย สมอง สืบ เนื่อง มา จาก บิฑามารคา และ การ เลี้ยง ฟู อบรม โดย บริบูรณ์ ไม่มี สิ่ง ไต ที่ จะ มา คอย ชัด ขวาง ความ เจริญ ของ ร่างกาย และ สมอง. เมื่อ สมอง และ ร่างกาย ของ เด็ก ไม่ ดำเนิน ไป โดย ปรกติ แล้ว การ ศึกษา ก็ คง ไม่ ได้ รับ โดย บริบูรณ์ หรือ กลับ จะ ให้ โทษ แก่ เด็ก ด้วย ซ้ำ

ตาม ที่ ข้าพเจ้า มี โอกาส ตรวจ ตาม โรงเรียน ใน จังหวัด เชียงใหม่ ได้ สังเกต คุน ักเรียน ตาม โรงเรียน ต่าง ๆ เห็น มี ักเรียน เจ็บป่วย มาก แทย ทุก วัน และ ักเรียน โดย มาก มี ร่างกาย เตี้ย แคระ ชูบ ผอม หน้า ซีด ไม่ ใคร มี กำลัง